

O'ZBEKISTONDA KREDIT-MODUL TIZIMI VA UNING AHAMIYATI.

Toshkent davlat texnika universiteti.
Geologiya qidiruv va kon-metallurgiya fakulteti,
2-bosqich talabasi: O'tkirov Dilshod Utkir o'g'li
Ilmiy rahbar: Farmanov Odil Shuhratovich
Tel: +998945345950

Kalit so'zlar. Kredit-modul tizimi, Oliy ta'lim, Ta'lim tizimi islohoti, ECTS (European Credit Transfer System), Kredit birliklari, GPA tizimi, Akademik mobillik, Mustaqil ta'lim.

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida joriy etilayotgan kredit-modul tizimining mazmun-mohiyati va ahamiyati yoritilgan. Kredit-modul tizimining o'quv jarayonini tashkil etishdagi o'rni, uning asosiy tamoyillari hamda xalqaro ta'lim standartlari, xususan ECTS tizimi bilan bog'liqligi tahlil qilingan.

Kirish

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va xalqaro standartlarga moslashtirish maqsadida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlarning muhim yo'nalishlaridan biri oliy ta'lim tizimiga kredit-modul tizimini joriy etish hisoblanadi.

Kredit-modul tizimi zamonaviy ta'lim jarayonini tashkil etishning samarali shakllaridan biri bo'lib, u talabalarga o'quv jarayonini yanada moslashuvchan tashkil etish, fanlarni tanlash imkoniyatini yaratish hamda mustaqil ta'limni rivojlantirishga xizmat qiladi. Mazkur tizim orqali oliy ta'lim muassasalarining xalqaro ta'lim makoniga integratsiyasi ham kuchayadi.

Bugungi kunda ushbu tizim O'zbekistonning ko'plab oliy ta'lim muassasalarida joriy etilmoqda. Jumladan, Toshkent davlat texnika universitetida ham kredit-modul tizimi asosida ta'lim jarayonini tashkil etish ishlari bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda.

Kredit-modul tizimini joriy etishning huquqiy asoslari

O'zbekistonda kredit-modul tizimi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrdagi 824-son qarori asosida joriy etilgan. Ushbu qaror "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" deb nomlanadi.

Mazkur qaror bilan quyidagi muhim vazifalar belgilangan:

oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini kredit-modul tizimi asosida tashkil etish
kredit-modul tizimini joriy etish tartibini belgilovchi nizomni tasdiqlash
ta'lim jarayonini xalqaro standartlarga moslashtirish
talabalarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish

Shundan so'ng 2020–2021 o'quv yilidan boshlab mamlakatdagi davlat universitetlari va institutlar bosqichma-bosqich kredit tizimiga o'ta boshladi. Mazkur jarayon Toshkent davlat texnika universitetida ham amalga oshirilib, ta'lim jarayoni zamonaviy kredit-modul tizimi asosida tashkil etilmoqda.

Kredit-modul tizimining mohiyati

Kredit-modul tizimi — bu o'quv jarayonini kreditlar asosida tashkil etishga asoslangan ta'lim tizimidir. Bu tizimda har bir fan ma'lum miqdordagi kredit bilan baholanadi. Kredit talabani fan bo'yicha o'quv yuklamasi miqdorini ifodalaydi.

Odatda bir kredit talabani ma'lum miqdordagi o'quv faoliyatini anglatadi. Bu faoliyatga quyidagilar kiradi:

- ma'ruza mashg'ulotlari
- amaliy mashg'ulotlar
- laboratoriya ishlari
- mustaqil ta'lim
- nazorat ishlari

Talaba muayyan fan bo'yicha barcha talablarni bajarganidan keyin ushbu fanga tegishli kreditni qo'lga kiritadi. Masalan, Toshkent davlat texnika universitetida ham har bir fan ma'lum kredit birliklari bilan belgilanib, talabalar o'z o'quv yuklamasini shu asosda bajaradilar.

Kredit-modul tizimining xalqaro modeli

O'zbekiston kredit-modul tizimini asosan Yevropa oliy ta'lim makoni standartlari asosida joriy etgan. Ushbu tizim ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System) deb nomlanadi.

ECTS tizimi quyidagi Yevropa davlatlarida keng qo'llaniladi:

- Germaniya
- Fransiya
- Italiya
- Ispaniya
- Niderlandiya
- Polsha
- Turkiya
- Chexiya
- Finlandiya
- Shvetsiya

ECTS tizimining asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

- talabalarining diplomlarini xalqaro miqyosda tan olish
- universitetlar o'rtasida kreditlarni ko'chirish imkoniyatini yaratish
- akademik mobillikni rivojlantirish

Shu sababli kredit-modul tizimi O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarining xalqaro ta'lim makoniga integratsiyasini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda Toshkent,

davlat texnika universiteti ham xalqaro hamkorlikni rivojlantirish orqali kredit tizimining samarali ishlashiga hissa qo'shmoqda.

GPA tizimi va uning hisoblanishi

Kredit-modul tizimining muhim elementlaridan biri GPA (Grade Point Average) hisoblanadi. GPA talabani o'qish jarayonidagi umumiy o'rtacha bahosini ifodalaydi.

GPA talabani o'qigan barcha fanlari bo'yicha olingan baholar va kreditlar asosida hisoblanadi. Bu ko'rsatkich talabani umumiy akademik natijalarini aniqlashda muhim ahamiyatga ega.

GPA hisoblash formulasi

$$GPA = (\text{fan bahosi} \times \text{kreditlar yig'indisi}) / \text{umumiy kreditlar}$$

Misol

Fan	Kredit	Baho	Natija
Matematika	4	5	20
Fizika	3	4	12
Kompyuter texnologiyasi	3	5	15
Ingliz tili	2	4	8

Hisoblash:

$$(20 + 12 + 15 + 8) / 12 = 4.58$$

Demak, talabani GPA ko'rsatkichi 4.58 ni tashkil etadi.

GPA tizimi talabalarning o'qishdagi muvaffaqiyatini aniqlash, stipendiya tayinlash yoki akademik reytinglarni belgilashda muhim ahamiyatga ega. Mazkur tizim Toshkent davlat texnika universitetida ham talabalarning akademik natijalarini baholashda qo'llaniladi.

An'anaviy ta'lim tizimi va kredit-modul tizimining taqqoslanishi

O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida uzoq yillar davomida an'anaviy ta'lim tizimi amal qilib kelgan. Kredit-modul tizimi esa ta'lim jarayonini yanada moslashuvchan va talaba markazli shaklda tashkil etishga xizmat qiladi.

Taqqoslash jadvali

Ko'rsatkich	An'anaviy tizim	Kredit-modul tizimi
O'quv rejalari	qat'iy belgilangan	moslashuvchan
Fan tanlash imkoniyati	mavjud emas	mavjud
Baholash tizimi	asosan imtihon	GPA tizimi
Mustaqil ta'lim	kam	ko'proq
Akademik mobillik	deyarli yo'q	mavjud
Xalqaro integratsiya	past	yuqori

Kredit-modul tizimining afzalliklari

Kredit-modul tizimi bir qator muhim afzalliklarga ega.

Birinchidan, bu tizim ta'lim jarayonining moslashuvchanligini ta'minlaydi. Talabalar ayrim fanlarni tanlash imkoniyatiga ega bo'ladi va o'z ta'lim yo'nalishini shakllantira oladi.

Ikkinchidan, kredit tizimi xalqaro standartlarga mos keladi. Natijada O'zbekiston universitetlarida olingan diplomlarning xalqaro miqyosda tan olinishi imkoniyati oshadi.

Uchinchidan, akademik mobillik rivojlanadi. Talabalar boshqa universitetlarda o'qib, o'z kreditlarini ko'chira oladi.

To'rtinchidan, bu tizim talabalarda mustaqil ta'lim olish ko'nikmasini rivojlantiradi. Bu jihatlar Toshkent davlat texnika universiteti talabalari uchun ham zamonaviy bilim va ko'nikmalarni egallashda muhim ahamiyatga ega.

Kredit-modul tizimining kamchiliklari

Amaliyotda kredit-modul tizimini joriy etishda ayrim muammolar ham kuzatilmoqda.

Birinchidan, tizim barcha talabalar va o'qituvchilar tomonidan to'liq tushunilmagan.

Ikkinchidan, ayrim ta'lim muassasalarida raqamli platformalar yetarli darajada rivojlanmagan.

Uchinchidan, o'qituvchilarni kredit tizimi bo'yicha tayyorlash jarayoni hamma joyda bir xil darajada olib borilmagan.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, kredit-modul tizimi O'zbekiston oliy ta'lim tizimida muhim o'zgarishlarni amalga oshirishga xizmat qilmoqda. Ushbu tizim ta'lim jarayonini zamonaviy talablarga moslashtirish, talabalar uchun yangi imkoniyatlar yaratish va oliy ta'lim muassasalarini xalqaro ta'lim makoniga integratsiya qilishda muhim rol o'ynaydi.

Shuningdek, Toshkent davlat texnika universitetida ham ushbu tizimni joriy etish orqali talabalar uchun zamonaviy va samarali ta'lim muhiti shakllantirilmoqda.

Kelajakda kredit-modul tizimining yanada rivojlanishi O'zbekiston oliy ta'lim tizimining sifatini oshirishga va uning xalqaro miqyosdagi raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrdagi 824-son qarori. "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida." – Toshkent, 2020.

2.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. – Toshkent, 2019.

3.European Commission. ECTS Users' Guide. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015.

4.Xodjayev B.X. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2017.

5. Abduqodirov A.A., Pardaev A.X. Ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan, 2018.

6. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi rasmiy sayti. – www.edu.uz

7. Toshkent davlat texnika universiteti rasmiy sayti. – www.tdtu.uz

8. European Higher Education Area rasmiy portali. – www.ehea.info

